

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium

Ügyiratszám: 40209/5/2009.

ELŐTERJESZTÉS

A FÖVÉT RÉSZÉRE

**Egy bizottsági vitaanyag – „Reformgondolatok a globális Európáról” – és a
Közös Agrárpolitika jövőjének összefüggései. Milyen Közös Agrárpolitika lehet,
illetve legyen 2013 után?**

Budapest, 2009. december

A magyar mezőgazdaság számára 2004-től a közös agrárpolitika meghatározó szereppel bír. A közösség kibővülése és a közösségi források szűkülése, valamint a nemzetközi kereskedelem liberalizálása miatt a közös agrárpolitika állandó változásához kell alkalmazkodnunk. A francia EU-elnökség idején és kezdeményezésére 2008. szeptember 23-án Annecyban az agrárminiszterek informális tanácsülésén kezdődött meg a vita a KAP jövőjéről. Az idén hivatalba lépő új EU Bizottság várhatóan 2010. nyarán /ősz elején közleményt fog kiadni a KAP-ra vonatkozó elképzeléseiről, melyről széleskörű szakmai konzultációt tervez lefolytatni. A tagországok agrárminisztereinek részvételével ún. tanácsi következtetések kialakítása a következő lépés. Ezt követően a jogalkotási javaslat 2011. közepére készülhet el, míg a politikai megállapodás 2012. végére alakítható ki. Fenti menetrendhez kell igazítani a szakmai konzultációkat, egyeztetéseket, mind a hazai, mind a nemzetközi fórumokon.

A KAP jövőjéről folyó a vitához azonban azt fontos egyértelművé tenni, hogy az EU következő, hét-(öt-?)éves költségvetési ciklusára vonatkozó döntés alapvetően és hosszabb távra meghatározza az EU-ban a fejlesztések főbb irányait. A 2014-2018 vagy 2020. közötti pénzügyi perspektíváról, az ún. „pénzügyi keretek”-ről szóló vitában a prioritások meghatározása, az elérendő célok kitűzése, valamint a megvalósítandó feladatok végrehajtásához szükséges források szétosztása történik, azaz eldől az egyes politikákra szánt összegek nagysága. Ezen belül, az EU (és így Magyarország) mezőgazdaságának jövője szempontjából kulcskérdés a közös agrár- (és vidékfejlesztési) politikára jutó költségvetési hányad.

A vita várhatóan egy hosszú folyamat lesz, sok szereplővel, de alapvetően az EU-n belül, az egyes tagországok kormányai között zajlik majd. Az egyes országokon belüli érdekcsoportok, a kormányzati és civil szervezetek, érdekképviselők és szakmai szervezetek konzultációkba való bevonása szintén nagyban hozzájárul a nemzeti álláspontok kialakulásához. A pénzügyi keretokről és az egyes szakpolitikákról - ez utóbbiak konkrét tartalmáról és költségvetéséről - a viták jórészt egyidejűleg, párhuzamosan zajlanak.

Alapvető fontosságú, hogy a hazai viták a lehető legrövidebb időn belül megkezdődjenek. Elengedhetetlen továbbá az egyes érdekcsoportok (pl. a nagyüzemi és a kistermelői lobbik stb.) közötti jelenlegi, vélt vagy valós ellentétek feloldása (így a versenyképesség és a fenntarthatóság követelményei összhangjának megteremtése). A széleskörű szakmai konzultációk sorozata, a folyamatos információcsere és a minden érintettre kiterjedő egyeztetések eredményeképpen ki kell alakulnia az egységes magyar álláspontnak.

Miként a hazai agrárérdekek képviselője bonyolult egyeztetést igényel, úgy nemzetközi téren pedig egy rendkívül aktív agrárdiplomáciai tevékenységre lesz (van) szükség, amelynek során egyrészt meg kell ismerni az egyes tagországok álláspontját és főleg megérteni azok hátterét, motivációit. Ez nagyban segíthet a magyar álláspont

kialakításában, a magyar érdekeknek a többi tagországgal való megismertetésében és elfogadtatásában, stratégiai szövetségek kötésében.

Ezen előterjesztés célja bemutatni a Bizottság nem hivatalos, előzetesen kiszivárogtatott közlemény-tervezetét (1. melléklet), és ennek a dokumentumnak az ismeretében is ki kell alakítanunk a 2013 utáni KAP-pal kapcsolatos állásfoglalásunkat (2. melléklet) a FÖVÉT ülésen megvitattassuk (egyben ismertethetjük a Bizottság „reformgondolatait”).

Tájékoztatóul mellékeljük „A KAP 2014-2020 időszakot felölelő holland jövőképe” c. összeállításunkat (3. melléklet), amely a holland kormányzat koalíciós egyezménye alapján összeállított angol nyelvű, 2008 szeptemberében közzétett javaslatokat mutatja be. A dokumentum eredeti címe: „European Agricultural Policy 2020: The Dutch Outlook” (Európai Agrárpolitika 2020: a holland kilátások¹). Megjegyezzük, hogy a holland fél kezdeményezésére e témában kétoldalú egyeztetést folytatattak Minisztériumunk, agrár-érdekképviseleteink és a holland delegáció 2009 októberében Budapesten, majd újabb megbeszélésre kerül sor 2009. december 10-én.

Tájékoztatóul mellékeljük továbbá Európa több meghatározó egyetemének 23 professzora és vezető kutatója által aláírt, „A Jövő Közös Agrárpolitikája a Közjavakért: Vezető Európai Agrárközgazdászok Nyilatkozata” c. dokumentumot (4. melléklet), amely 2009. november közepén jutott el a tárcához. Magyarország részéről Dr. Popp József, az AKI tudományos főigazgató-helyettese szerepel az aláírók között.

A hosszú távú költségvetési elgondolásokra vonatkozó bizottsági közlemény tervezet várhatóan 2010 januárjában hivatalos dokumentumként is megjelenik, addig is a lehető leggyorsabban ki kell alakítani az ezzel kapcsolatos magyar álláspontot, ezen belül a magyar agrárpolitikai érdekeket. (Jelezzük, hogy már az indításnál hátrányos helyzetbe kerültünk, hiszen a bizottsági tervezetet külső forrásból, más tagországtól kaptuk meg, ahol ezt a „nonpaper” jellegű dokumentumot nem vonták bele a titkos ügykezelés zárt folyosójába és széles körben vitatják.)

A munkaanyag szerkezetének bemutatásához a fejezetek címeit, illetve a minket közvetlenül érintő fejezeteket (Bevezetés, a költségvetési reform öt alapelve, a föld és tengeri erőforrások) teljes egészében lefordítottuk, a főbb javaslatokat az alábbiakban összegeztük.

A Bizottság elképzelése szerint az EU kiadások többségét korlátozott számú, de nagy fajsúlyú tengelyekre kell fordítani, amelyek:

1. fenntartható növekedés és foglalkoztatás,
2. fenntartható erőforrás-gazdálkodás egy alacsony szén-dioxid kibocsátó társadalomban,
3. az európai érdekek ambiciózus külső kivetítése.

¹ Az „outlook” kifejezés jelen esetben fordítható szemléletnek, szemléletmódnak is, hiszen a helyzetértékelés mellett konkrét javaslatokat is felvonultat a dokumentum.

Az agrárkölségvetés kapcsán leírják, hogy „ma még túl korai lenne meghatározni a jövőbeli KAP reform intenzitásának vagy részletes kontúrjának a képét, az azonban világos, hogy annak két célt kell követnie. Először is, a KAP határozott modernizációjára kell törekedni, hogy képessé tegyünk azt az új kihívások megválaszolására és itt oda koncentráljuk a kiadásokat, ahol azok a legtöbb értéket adják. Másodsor, ennek a lépésnek ösztönöznie kell további jelentős mezőgazdasági részarány csökkenésre az EU költségvetésben, felszabadítván ezáltal a kiadásokat az új EU prioritásokra”.

Ami az EU költségvetése által nyújtott közvetlen kifizetéseket (jövedelemtámogatást) illeti az SPS fő elemei fennmaradhatnak, viszont a továbbiakban ne a történelmi bázis szinteknek megfelelően kerüljenek kifizetésre.

A vidékfejlesztésről megfogalmazzák, hogy „tovább alakítható mint olyan eszköz, amely a rurális térségek gazdasági aktivitásának diverzifikációját és foglalkoztatási lehetőségeit szolgálja. Az EU kiadások hozzáadott értékének növelése érdekében több támogatást lehetne elkülöníteni a nem mezőgazdasági és környezetvédelmi tevékenységekre közvetlen EU szabályozási kapcsolattal és országhatáron átnyúló összefüggésekkel. Ez felveti a kohéziós politika és a vidékfejlesztés kapcsolatának kérdését”.

A vesztesekre is gondolva: „A jövő agrárpolitikájának bármiféle adaptációja során számolni kell azzal a speciális helyzettel, amelyben a nagyon alacsony jövedelmű tagállamok gazdáik vannak. Ebben az értelemben a vidékfejlesztési politikát úgy kell alakítani, hogy az kellően rugalmas eszköz legyen ahhoz, hogy minden tagállam számára hasznosnak bizonyuljon. A nagyon alacsony jövedelmű tagállamok számára speciális átmenetet kell biztosítani, megengedve, hogy mezőgazdaságuk modernizációját is biztosíthassák.”

Összegezve: a közlemény tervezetének agrárüzenetei kedvezőtlenek, számunkra nem elfogadhatók. Az agrárkiadásokat, amelyek részaránya az EU költségvetésben 2013-ra 33%-ra csökken, 2013 után szignifikánsan tovább javasolná csökkenteni. Az így felszabaduló forrásokat más - nem agrár – prioritásokra fordítaná. Mindezek mellett a mezőgazdaság szerepét – leírva - fontosnak ítéli az EU fejlődése szempontjából a Bizottság, és álláspontja szerint az agrártámogatások súlyponti elemeinek a KAP központi céljaira, így az élelmiszertermelésre kell irányulnia, ezért a közvetlen kifizetéseket megtartaná, de csak csökkentett mértékben. Alapjául többé nem a szerzett történelmi jogosultságok szolgálnának, hanem a közjavak előállításának mértéke. Lépne a renacionalizáció, a tagállami társfinanszírozás kiszélesítése felé. A vidékfejlesztési forrásokat ismételten a moduláció újabb megemelésével növelné, lebegtetve, hogy a vidékfejlesztés mennyiben legyen az agrárpolitika része.

Több ellentmondás is felfedezhető a sokszámú érdekeltséget is beszerkesztő anyagban, pl:

- 1) A javaslat szerint az ún. nettó befizetés- kiadási tagállami egyenleg elvtől el kell szakadnia a közös költségvetés tervezésének, ami tapasztalataink szerint nem lesz könnyű, ha egyáltalán..
- 2) Olyan új politikai célok (éghajlat, gazdasági növekedés, foglalkoztatás stb.) közös finanszírozásáról is szó lehet, amelyeknek nincs közösségi gyakorlatuk, nehezen ellenőrizhető, bonyolult projekt-típusú kifizetések lennének.
- 3) Fontosnak tartja továbbra is az élelmiszer-termelést, de ugyanakkor jelentős pénzkivonásra (SPS fajlagos csökkentése, vidékfejlesztés egyes területei más politikák – éghajlat változás, regionális fejlesztés – részei) lehet következtetni a javaslat szerint.
- 4) Újabb ellentmondás, hogy a 3. pontban leírtakhoz képest az un. alacsonyjövedelmű országokban a vidékfejlesztésből a mezőgazdaság modernizációját továbbra is támogatni lehetne.
- 5) Egységes politikákról van szó, mégis kilátásba helyezi a javaslat a társfinanszírozást (pld az SPS-ben).

Budapest 2009 december 2.